

Zendingsbureau

De Utrechtse Zendingsvereniging begon in 1855 met het zendingswerk op Nieuw-Guinea. Het “Zendingsbureau” startte in 1939 met een reeks albums onder de gemeenschappelijke noemer “Onze zendingsvelden”. De reeks stond onder redactie van O. Luinenburg en Albert de Neef. De Neef schreef het eerste album, gewijd aan *Papoealand* (1939) Nederlands (Noord) Nieuw-Guinea, waar hij zelf van 1920 – 1935 zending was geweest. Luinenburg schreef het tweede album, *Java* (1940); over zijn aandeel in de zending wordt niets vermeld. Schrijvers vinden voor andere zendingsgebieden was kennelijk te moeilijk, mogelijk mede vanwege de oorlog waardoor de contacten met de zendingsvelden waren verbroken. Toch werd nog een derde album ondernomen, waarvoor 10 verschillende auteurs 12 verhalen aanleverden die in verschillende delen van de wereld spelen. Het laatste verhaal kwam in september 1941 gereed en het album verscheen eind 1941 of begin 1942.

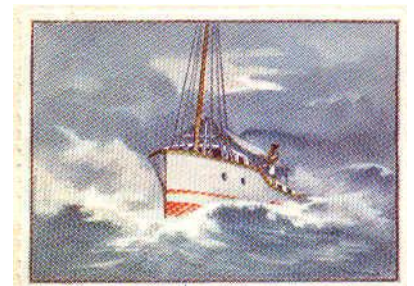
In 1942 verbood de bezetter alle niet-geautoriseerde uitgaven, ook kerkelijke, waarmee een voortijdig einde kwam aan de reeks. Rond dezelfde tijd kwam nog het laatste kalenderalbum van de NCRV uit, bij de Bijbelse kalender 1942. Deze twee boeken zijn de laatste albums die in Nederland verschenen zijn tot 1947. De albumuitgaven van bedrijven waren in 1940 al nagenoeg gestopt. Van Slooten kwam als enige in 1941 nog met een album.

Alle drie de albums zijn forse halflinnen kwartoalbums (24 x 30 cm) van 92 tot 116 pagina's. Het gehele voorplat is gedessineerd en het achterplat is blanco. De eerste twee zijn ingebonden, het derde is in de band geniet. Elk album heeft een aantal dunne glanzende bruine platen van verschillende formaten, meest foto's, afgewisseld met een aantal matte geschilderde kleurenplaten. De bandillustraties en de gekleurde platen zijn alle gemaakt door Albert de Neef. De plaatjes en platen konden verkregen worden door zegeltjes te sparen die in de zondagsschool uitgereikt werden bij de collecte.

Na de oorlog pakte het zendingsbureau het idee van plaatjesboeken weer op. Maar kostbare uitgaven zoals voor de oorlog zouden er voorlopig niet meer aanzitten, en ook de zending “moderniseerde”. Er werd een boekje gemaakt dat meer aansloot bij het populaire oblong stripboekje, geniet met slappe kaft en slechts 16 pagina's dik. Hierin wordt een verhaaltje verteld, dat mogelijk is overgebleven van het laatste grote album, *Met de „Madjoe” langs de kust van Nieuw-Guinea*, waarmee we weer terug zijn bij het vertrekpunt van 1939. Dit verhaal begint in 1940, als de zending door de oorlog wordt afgesneden van Nederland. De Madjoe is de motorschoener die de Utrechtse Zendingsvereniging kreeg van het Nederlandsch Jongelingsverbond, en die al in het eerste album genoemd is.

Het boekje is waarschijnlijk uitgegeven rond 1950. Ruimte voor grote platen was er in dit boekje niet, en inmiddels was – mede onder invloed van de gebrekkige economische situatie van die dagen – het uitreiken van zegeltjes in de zondagsschool ingeburgerd. Daarom werden bij dit boekje 32 kleurige zegelplaatjes uitgereikt.

*De zending gaat geen zee te hoog.
De motorschoener Madjoe op volle zee;
zegel op ware grootte.*

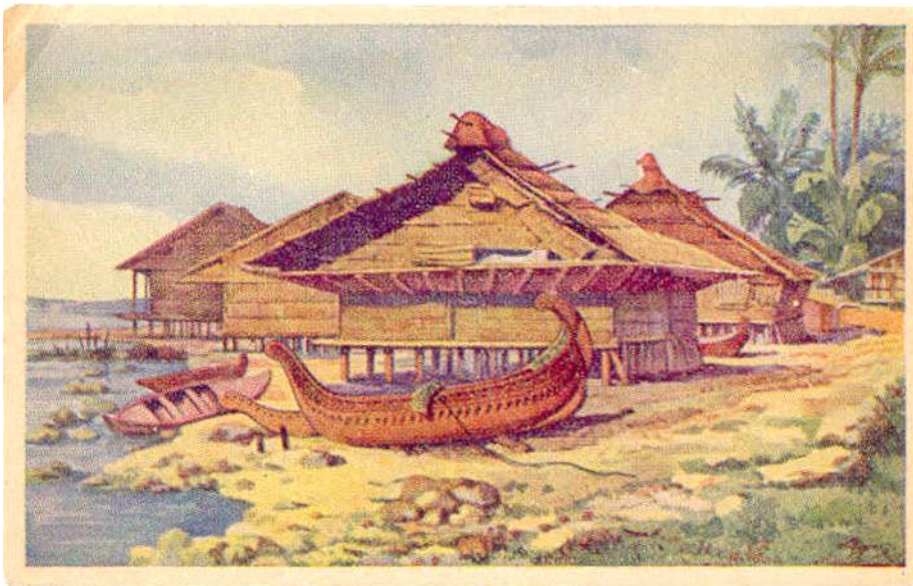

Zo kwam bijvoorbeeld de bekende uitgever van stichtelijke boeken Meinema met enkele piepkleine boekjes met bijbelse teksten, te illustreren met series van 30 kleine zegeltjes met bijbelse spreuken en afbeeldingen. De relatief kostbare bijbelse plaatjes, zoals van Robert Leinweber, die in de dertiger jaren veel voorkwamen, keerden pas later in de vijftiger jaren weer terug.

Waarschijnlijk waren de zegels geen groot succes, ondanks dat de zegels van de Madjoe voor die tijd redelijk aantrekkelijk waren. Mogelijk kwam dat doordat het goed bewaren van de kwetsbare zegels tot men het boekje kreeg een te moeilijke opgave was voor de kinderen. Maar aan echte plaatjesalbums waagde men zich toch niet meer. Alleen Mezos, "Medische Schoolhulp op de Zendingsterreinen", kwam in 1951 nog met een klassiek album, "Waar de velden wit zijn" (Oost-Soemba), met 24 missiefoto's. Meinema gaf alleen nog (dunne) leesboeken uit, zoals voor de oorlog, bijvoorbeeld het in China spelende "Liem Tjan, de Zendelingsbediende". Ook het Zendingsbureau kwam in 1952 met een leesboek dat speelt in China, "Wie Wong, een verhaal uit China", naverteld van een Engelse uitgave. Daarna werd echter aangesloten bij de alsmaar uitbreidende rage van de oblong stripboekjes, waarvan er in de volgende jaren vele uitgegeven werden.

In de zestiger jaren keerde het Zendingsbureau nog één keer terug op de schreden, met een modern album, gekartonneerd met kleurenfotoplaten: "Waar vulkanen de wacht houden; Noord Celebes". Dit album werd uitgegeven als "platenboek no. 1", maar verdere delen bleven uit.

De nostalgische tropische schilderijen van De Neef werden na de oorlog niet vergeten en bleken in de zestiger jaren weer nieuwe aantrekkingskracht te hebben. Er werden er verscheidene uitgegeven als postkaart.

*"Kustlandschap met visschersdorp en prauwen"
Postkaart met schildering van De Neef, met niet-aangepaste spelling.*

ZEND01

Papoealand; Noord-Nieuw-Guinee

Papoealand, het arbeidsveld van de Utrechtse Zendingsvereniging. Tekst en illustratieve bewerking van Alb. J. de Neef. Uitgave van het Zendingsbureau, Oegstgeest. 1939

Op de voorplaat is aangegeven: "Eerste uitgave van Onze Zendingenvelden".

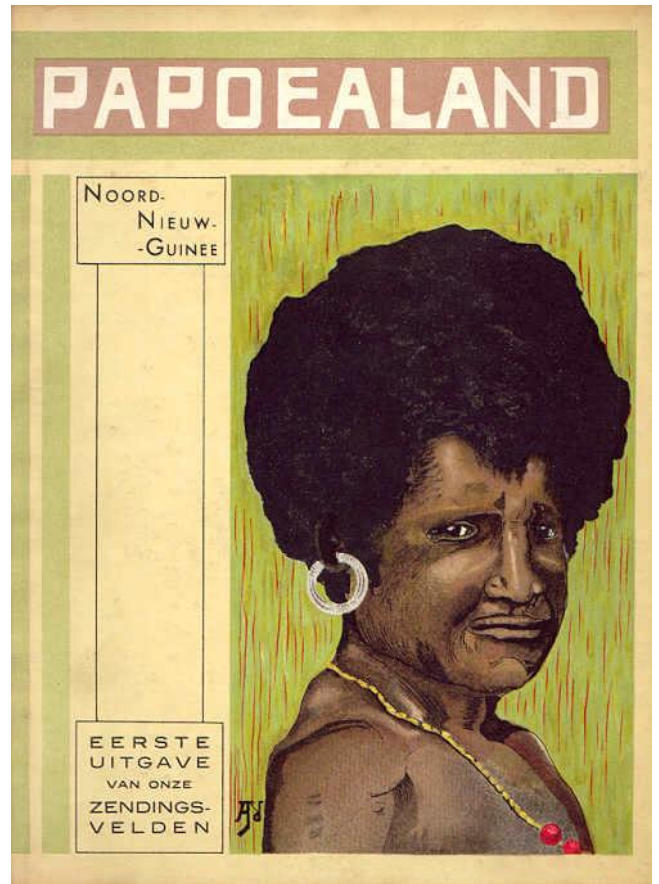
115 pagina's vanaf het titelblad, gevolgd door 3 pagina's inhoud en registers. 35 bruine (foto)plaatjes van vele verschillende formaten en 15 grote, gekleurde platen om in te plakken in de tekst.

Kenmerken

De algemene kenmerken van de drie vooroorlogse albums zijn beschreven in de inleiding.

Halffiinnen kwartoalbum (24 x 30 cm) met gelakte zwarte rug zonder opdruk en beplakt voor- en achterplat. Het gehele voorplat is gedessineerd en het achterplat is blanco.

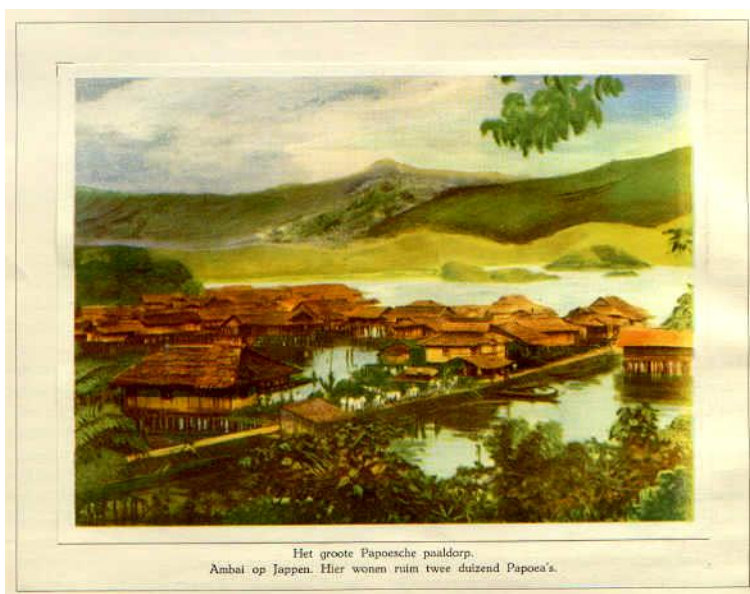
Op de achterzijde van het titelblad is een topografische kaart van Noord (Nederlands) Nieuw-Guinea afgedrukt. Het forse album is onderverdeeld in 11 ongenummerde hoofdstukken met een koptekening met de titel, en waar er ruimte voor is een eind"vignet". De tekst is gezet in twee kolommen.

Er zijn geen aparte plaatjesbladen; de 35 bruine (foto)plaatjes zijn links of rechts bovenaan een tekstpagina geplaatst, de liggende gekleurde platen dwars over twee kolommen en de staande op een aparte pagina. Alle platen en plaatjes staan in een dun kader, waaronder(in) de omschrijving is gegeven, zonder het nummer.

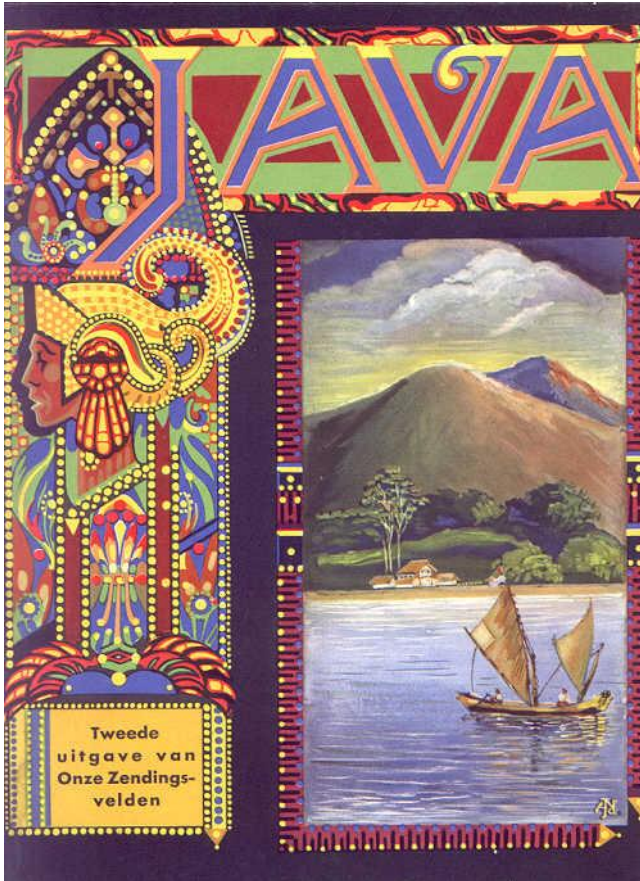
De bruine plaatjes zijn gedrukt op dun glanzend wit karton, met een flinke witrand. Vreemd genoeg variëren de formaten sterk, zowel in de lengte als de breedte, van 6 x 8,2 tot 13,8 x 6,9 cm, en de kaders variëren mee. De kleurenplaten zijn gedrukt op dik mat papier en zijn allemaal 11,6 x 15,8 cm groot. 8 daarvan zijn ingekleurde c.q. overgeschilderde en overgetekende foto's, de andere 7 zijn schilderijen. Verder zijn nog een aantal pentekeningen opgenomen.

Alle plaatjes en platen zijn doorlopend genummerd 1 – 50.

Inhoud

In dit boek is veel interessants te lezen over het Papoealand en de cultuur, maar het is toch vooral een boek over de historie van de zending in Nieuw-Guinea. Een complete lijst van de zendingen vanaf het begin in 1855, toen het land in Nederlands bezit kwam, is achterin opgenomen.

Zending Albert de Neef kon een aardig landschapje schilderen, maar voor een flatteus portret zouden wij een andere schilder nemen (zie de omslag hierboven)

ZEND02

Java

Java. Tekst van O. Luinenburg, illustratieve bewerking van Alb. J. de Neef. Uitgave van het Zendingsbureau Oegstgeest. (1940)

Op de voorplaat is aangegeven: "Tweede uitgave van Onze Zendingsvelden".

91 pagina's vanaf het titelblad plus een pagina inhoud en register achterin. 30 bruine platen en 10 gekleurde platen om in te plakken in de tekst.

Kenmerken

De algemene kenmerken van de drie vooroorlogse albums zijn beschreven in de inleiding.

Halfinnen kwartoalbum (24 x 30 cm) met gelakte zwarte rug zonder opdruk en beplakt voor- en achterplat. Het gehele voorplat is gedessineerd en het achterplat is blanco. Op de drie pagina's na de titelpagina zijn topografische kaarten van West, Midden en Oost-Java afgedrukt.

Dit album is iets dunner dan het voorgaande en het heeft ook minder platen. De tekst is weer op dezelfde manier onderverdeeld in 7 ongenummerde hoofdstukken met een koptekening met de titel, en waar er ruimte voor is een eind"vignet". De tekst is gezet in twee kolommen.

Er zijn geen aparte plaatjesbladen. De 30 bruine (foto)plaatjes zijn links of rechts bovenaan een tekstpagina geplaatst en de grootste liggende dwars over twee kolommen. Dit album bevat 6 paginagrote kleurenplaten op een aparte pagina, en vier kleinere (12,3 x 16 cm) op de tekstpagina's. De meeste plaatjes staan nu niet in een kader. De bruine plaatjes zijn gedrukt op dun glanzend wit karton, met een flinke witrand. De formaten zijn groter dan in het voorgaande album en variëren van 11,5 x 7,8 tot 15,8 x 11,5 cm, met slechts 1 kleine van 8 x 6 cm. Een aantal mooiere foto's, die niet betrekking hebben op de zending maar op het land zelf, zijn afkomstig van de Rotterdamse Lloyd, zoals op de foto is aangegeven. De 10 kleurenplaten zijn gedrukt op dik mat papier en zijn in dit album allemaal schilderijen. De eerste paginagrote plaat in het boek, die niets met Java te maken heeft, is echter niet van de hand van De Neef, maar van Boode. Verder zijn nog een aantal pentekeningen opgenomen.

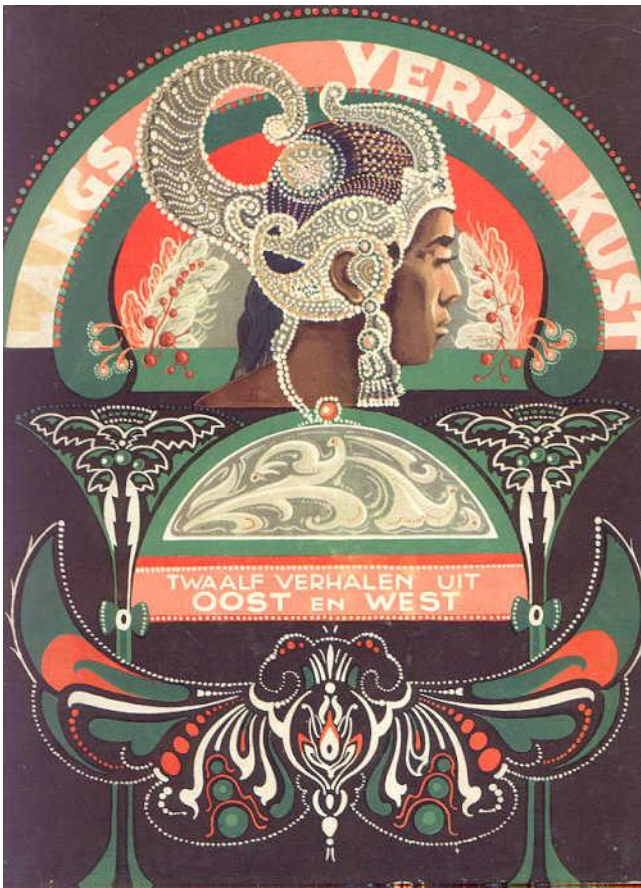
De 40 bruine en gekleurde platen zijn doorlopend genummerd 1 – 40, maar ze zijn niet in volgorde geplaatst en in het register staan fouten in de paginanummers.

Inhoud

Ook in dit boek is veel interessants te lezen over het grote eiland Java en de cultuur, maar het is nog sterker dan het voorgaande een boek over de zending. Voor iedereen aardig om te lezen zijn de acht Javaanse verhalen die verteld worden op pagina 67 – 80.

De wasch wordt schoongespoeld in de kali (rivier), waar ook de paarden worden gedrenkt en gebaad.

ZEND03

**Langs verre kust;
twaalf verhalen uit Oost en West**

Langs verre kust; twaalf zendingsverhalen voor de jeugd. Bandversiering en gekleurde platen van Alb. J. de Neef. (10 medewerkers). Uitgave van het Zendingsbureau, Oegstgeest. (eind '41 of begin '42).

Op de titelpagina is aangegeven: „Onze Zendingsvelden” Derde album.

92 pagina's vanaf het titelblad plus een pagina inhoud en register op het achterplat. 36 bruine (foto)plaatjes en 12 gekleurde platen in verschillende formaten om in te plakken in de tekst.

Kenmerken

Halflinnen kwartoalbum (24 x 30 cm) met gelakte zwarte rug zonder opdruk en beplakt voor- en achterplat. Het gehele voorplat is gedessineerd en het achterplat is blanco. Dit album is in tegenstelling tot de voorgaande twee niet ingebonden maar in de band geniet.

Dit album is precies even dik als het voorgaande, maar heeft weer meer platen. De tekst is op dezelfde manier onderverdeeld in 12 ongenummerde hoofdstukken met een koptekening met de titel, en waar er ruimte voor is een eindtekening. De tekst is gezet in twee kolommen.

Er zijn geen aparte plaatjesbladen. De 36 bruine (foto)plaatjes zijn links of rechts bovenaan een tekstpagina geplaatst en de grootste liggende dwars over twee kolommen. De bruine plaatjes zijn gedrukt op dun matglanzend wit karton, met een flinke witrand. Er zijn weer diverse formaten, met nu een opvallend smalle van 7,5 x 16 cm.

Elk hoofdstuk begint nu met een geschilderde titelplaat van 11,5 x 15,5 cm (soms op een verkeerde pagina geplaatst). De vormgeving van de kleurenplaten is opmerkelijk, zie hieronder.

De bruine plaatjes zijn doorgenummerd van 1 – 36. De 12 geschilderde kleurenplaten zijn genummerd 37 – 48 en zijn gesigneerd.

Inhoud

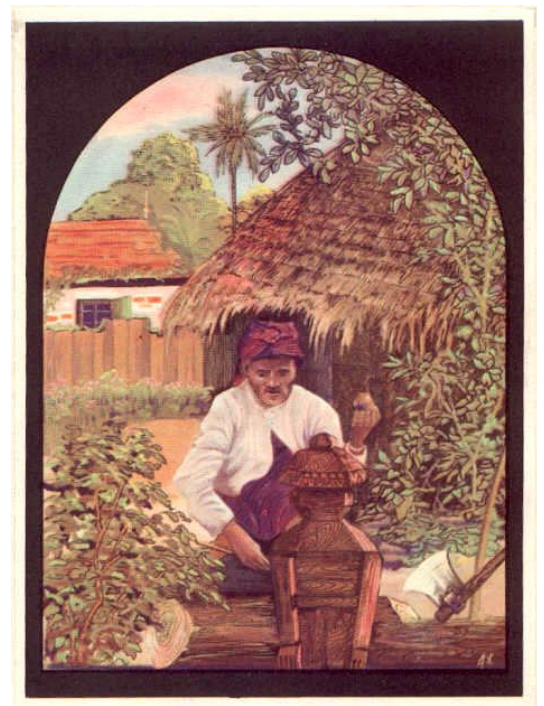
Elk hoofdstuk in dit boek is een op zichzelf staand zendingsverhaal. Het boek bestrijkt verschillende zendingsgebieden in West en Oost inclusief China.

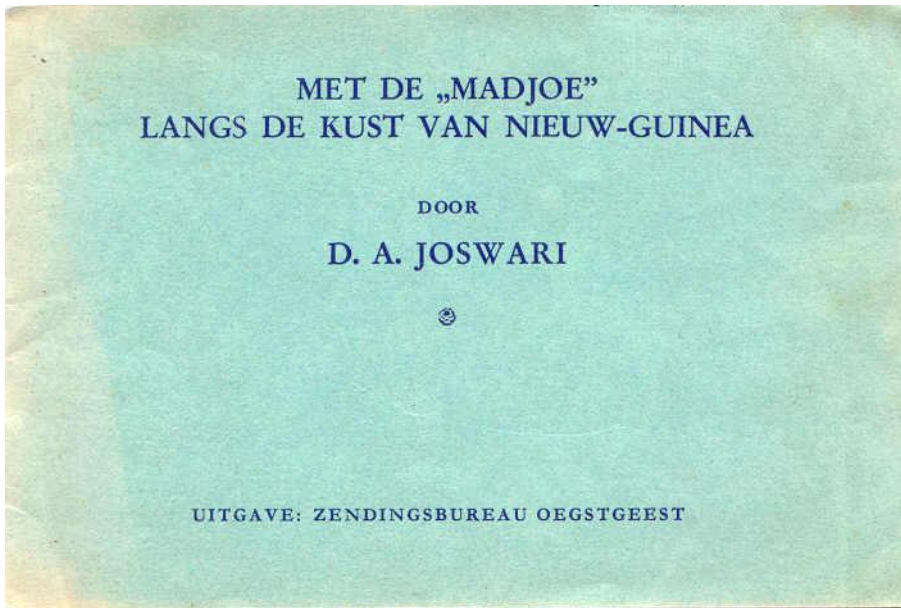
Hoewel de geldstromen naar de zendelingen door de oorlog waren onderbroken – zie het begin van het volgende album – werd nog druk gecollecteerd.

“Wie trouw de zendingsbonnen spaart,
en inruilt voor de platen,
heeft weldra – en 't is heel wat waard –,
Zo'n album vlug bijeen vergaard.
Aan 't werk dus en niet praten !
Wie 't geld versnoept, die heeft straks spijt.
Een prachtig boekwerk kroont de vlijt.”

(tekst achterop de plaat “De eerste kennismaking”)

“De eerste kennismaking”

ZEND04

Met de „Madjoe” langs de kust van Nieuw-Guinea

Met de „Madjoe” langs de kust van Nieuw-Guinea. Door D.A. Joswari. Uitgave: Zendingsbureau Oegstgeest. (1950?)

Het verhaal speelt vanaf de bezetting van Nederland in 1940, maar het is na de oorlog geschreven in de nieuwe spelling van 1947, en het boekje is op “moderne” wijze vormgegeven. We dateren het daarom op omstreeks 1950, tevens de tijd waarin meerdere soorten spaarzegels werden uitgegeven (o.a. door de RPS).

16 pagina's vanaf de titelpagina, met 32 zegelplaatjes om in te plakken in de tekst.

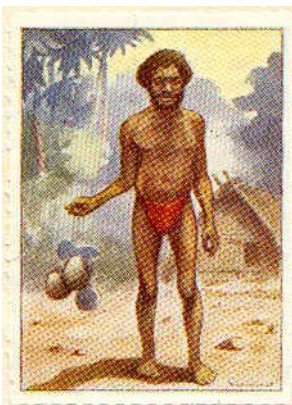
Kenmerken

Klein gekartonneerd album (22 x 14,5 cm) met slappe kaft. Voor het binnenwerk is een goede kwaliteit crèmekleurig papier gebruikt. De lichtgroene omslag is echter gevoelig voor verbleken. De titelpagina is geheel gelijk aan de voorkant. Op de achterzijde van de titelpagina is wederom een topografische kaart van Nieuw-Guinea afgedrukt.

Het is één doorlopend verhaal, gezet in twee kolommen en gelardeerd met de aardige zegelplaatjes. De plaatjes zijn geschilderd door Menno S.J. van Meeteren Brouwer en zijn gesigeneerd “Menno”. Menno werkte 11 jaar in Indië voor het Nieuws van de dag en had er een reclamebureautje. In Nederland illustreerde hij een groot aantal boeken voor de Christelijke uitgeverij Meinema. De plaatjes zijn geschilderd bij de tekst; ze hebben geen onderschriften, maar in de tekst wordt er naar verwezen.

Inhoud

De zendeling Joswari, gestationeerd op het eiland Jappen – in dit boekje gespeld als Japen – beschrijft in dit boekje zijn eerste tocht in 1940 met de motorboot de Madjoe langs de zendingsposten van het noordelijke kustgebied. Uiteraard gaat het uiteindelijk om de evangelisatie, maar het verhaal van de tocht op zich is interessant om te lezen en bevat veel aardige details over het inlandse leven in die tijd.

“Niet langer zag men de oude mannen lopen met de schedels van vroeger gesnelde vijanden en slaven, of de beeldjes van de voorouders, die ze vereerden. (3)”

“De mooie witte kerk, nog door zendeling Bink gebouwd, had ik gisteren nog zien liggen tussen de cocospalmen door. (7) Mijn gedachten zwierven uit naar die eerste tijd. Wat hadden die vroegere zendingen het moeilijk gehad.”